

Journal of Research in Educational Systems

Volume 17, Issue 63, 2024
Pp. 102-118

Print ISSN: 2383-1324
Online ISSN: 2783-2341

Homepage: www.jiera.ir

Article Info:

Article Type:
Research Article

Article history:
Received October 23, 2023
Received in revised form
December 09, 2023
Accepted December 31,
2023
Published Online January
10, 2024

Keywords:
Academic buoyancy,
Academic support,
Family communication
patterns,
Self-directed learning

Explaining Academic Buoyancy Based on Family Communication Patterns and Academic Support: The Mediating Role of Self-Directed Learning

Bahram Maleki[✉]

Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Psychology and Counselling,
Farhangian University, P.O. Box 14665-889, Tehran, Iran. E-mail: b.maleki@cfu.ac.ir

ABSTRACT

Objective: Academic buoyancy is one of the factors influencing learning and can affect students' academic achievement in various ways. The present study was conducted the aim of explaining the academic buoyancy of students based on family communication patterns and academic support through the mediating role of self-directed learning.

Methods: The research method was correlational of structural equation modeling type. The statistical population included all male and female students of junior high school in Sanandaj in the academic year of 2022-2023, from which 390 students were selected by multi-stage cluster sampling method. They answered Dehghanizade & Hosein chari's Academic Buoyancy questionnaire (2013), Koerner & Fitzpatrick's Family Communication Patterns questionnaire (2006), Sands & Plunket's Academic Support questionnaire (2005) and Self-Directed Learning questionnaire of Cheng et al (2010). The data were analyzed with the structural equations modeling via Spss-24 and Amos-24 softwares.

Results: The findings corroborated the good fitness of the model with research data. According to the findings, the direct paths from the conversational pattern, academic support and self-directed learning to academic buoyancy were positive and significant and for the conformity pattern was negative and significant. Also, the indirect paths from family communication patterns and academic support to self-directed learning to academic buoyancy were positive and significant and for the conformity pattern was negative and significant.

Conclusion: In conclusion, the self-directed learning can play a mediating role in the relationship between family communication patterns and academic support with academic buoyancy in students.

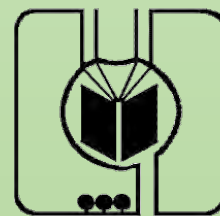
Cite this article: Maleki, B. (2024). Explaining Academic Buoyancy Based on Family Communication Patterns and Academic Support: The Mediating Role of Self-Directed Learning. *Journal of Research in Educational Systems*, 17(63), 102-118. <https://doi.org/10.22034/JIERA.2024.421921.3064>

© The Author(s)

Publisher: Iranian Educational Research Association

DOI: <https://doi.org/10.22034/JIERA.2024.421921.3064>

پژوهش در نظام‌های آموزشی

دوره ۱۷، شماره ۶۳، ۱۴۰۲
ص ۱۱۸-۱۰۲

شاپا (چاپی): ۲۳۸۳-۱۳۲۴

شاپا (الکترونیکی): ۲۳۴۱-۲۳۸۳

Homepage: www.jiera.ir

درباره مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۰۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۹/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۰/۲۰

واژه‌های کلیدی:

الگوهای ارتباطی خانواده،

حمایت تحصیلی،

سرزندگی تحصیلی،

یادگیری خود راهبر

تبیین سرزندگی تحصیلی بر اساس الگوهای ارتباطی خانواده و حمایت تحصیلی: نقش میانجی یادگیری خود راهبر

بهرام ملکی^۱

استادیار، گروه آموزش روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، صندوق پستی ۸۸۹-۱۴۶۶۵ تهران، ایران.

رایانامه: b.maleki@cfu.ac.ir

چکیده

هدف: سرزندگی تحصیلی از عوامل تأثیرگذار بر یادگیری است و می‌تواند به شیوه‌های گوناگون، پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد. پژوهش حاضر با هدف تبیین سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس الگوهای ارتباطی خانواده و حمایت تحصیلی با نقش واسطه‌ای یادگیری خود راهبر بود.

روش: روش پژوهش همبستگی از نوع مدل یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان دختر و پسر دوره اول متوسطه شهر سنندج در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند که از میان آن‌ها تعداد ۳۹۰ نفر، با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند و به ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه سرزندگی تحصیلی Dehghanizade & Hosein chari (۲۰۱۳)، پرسشنامه الگوهای ارتباطی خانواده Koerner & Fitzpatrick (۲۰۰۶)، پرسشنامه حمایت تحصیلی Sands & Plunket (۲۰۰۵) و پرسشنامه یادگیری خود راهبر Cheng و همکاران (۲۰۱۰) پاسخ دادند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش مدل یابی معادلات ساختاری انجام شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل نشان داد که مدل با داده‌های پژوهش برازش مناسبی دارد. با توجه به یافته‌ها، مسیرهای مستقیم الگوی ارتباطی گفت‌و شنود، حمایت تحصیلی و یادگیری خود راهبر به سرزندگی تحصیلی مثبت و معنادار و برای الگوی ارتباطی هم‌نوایی منفی و معنادار بود. همچنین، مسیرهای غیرمستقیم الگوی ارتباطی گفت‌و شنود و حمایت تحصیلی از طریق یادگیری خود راهبر به سرزندگی تحصیلی مثبت و معنادار و برای الگوی ارتباطی هم‌نوایی منفی و معنادار بود.

نتیجه‌گیری: بر اساس این نتایج، یادگیری خود راهبر می‌تواند در رابطه بین الگوهای ارتباطی خانواده و حمایت تحصیلی با سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان نقش میانجی داشته باشد.

استناد به این مقاله: ملکی، بهرام. (۱۴۰۲). تبیین سرزندگی تحصیلی بر اساس الگوهای ارتباطی خانواده و حمایت تحصیلی:

نقش میانجی یادگیری خود راهبر. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۷(۶۳)، ۵-۱۷.

<https://doi.org/10.22034/JIERA.2024.421921.3064>

ناشر: انجمن پژوهش‌های آموزشی ایران

© نویسندگان

مقدمه

دانش‌آموزانی که سرزندگی تحصیلی دارند با وجود مشکلات و چالش‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی می‌توانند در محیط‌های آموزشی به سطوح بالای موفقیت برسند (Af Ursin et al., 2021). اولین بار مارتین و مارش (Martin & Marsh, 2020) این مفهوم را مطرح کردند که شامل توانایی رویارویی موفق دانش‌آموزان در مواجهه با چالش‌های تحصیلی می‌شود. بر اساس یافته‌های این دو نظریه‌پرداز، میزان سرزندگی در افزایش یا کاهش انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان نقشی اساسی دارد. سرزندگی کیفیت بخش و اثرگذار است (Fong & Kim, 2021) و موجب سازگاری فرد در برابر موانع پیش رو در حوزه تحصیل و افزایش خودکارآمدی می‌شود (Chen & Mok, 2023). بر اساس این نظریه، سرزندگی تحصیلی دارای سه دسته پیشاینده است. از جمله عوامل مربوط به خانواده و همسالان (حمایت خانواده و دوستان، ارتباط والد-فرزند و لزوم اقتدار والدین، ارتباط و شبکه‌های دوستی و ...)، عوامل آموزشی (مشارکت و درگیری کلاسی، ارتباط با معلمان و مشارکت در مدرسه و لذت بردن از آن) و عوامل روان‌شناختی (خودکارآمدی، خودتنظیمی، هیجانانگیزش) مهم‌ترین پیشایندهایی است که معرفی شده است (Azarian et al., 2020; Martin & Marsh, 2020; Putwain et al., 2023; Putwain & Wood, 2023). مدل نظری مارتین و مارش نیازمند این است که در عرصه تجربی نیز موردبررسی قرار گیرد. بر این اساس، در پژوهش حاضر از الگوهای ارتباطی خانواده^۳ به‌عنوان مؤلفه‌ای اساسی از عامل خانواده، یادگیری خود راهبر^۴ به‌عنوان مؤلفه روان‌شناختی و همچنین از حمایت تحصیلی^۵ به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های عامل مدرسه و همسالان در پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی مطرح و در قالب یک مدل علی موردبررسی قرار گرفته است.

از میان پیشایندهای مربوط به سطح خانواده، الگوهای ارتباطی خانواده که کمتر موردتوجه پژوهشگران بوده می‌تواند به‌عنوان متغیری پیش‌بین در سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر داشته باشد. یکی از مدل‌های مطرح در خانواده که به تعاملات در خانواده و نقش آن در سازگاری مؤثر با محیط

در عصر حاضر مهم‌ترین عامل رشد و بالندگی هر جامعه توجه هرچه بیشتر به نظام تعلیم و تربیت است. امروزه تحصیل، بخش مهمی از زندگی افراد را تشکیل می‌دهد؛ به‌علاوه، کمیت و کیفیت این تحصیل نقش مهمی در آینده افراد ایفا می‌کند (Af Ursin et al., 2021). از جمله اصلی‌ترین اهداف نظام‌های آموزشی هر کشور تربیت دانش‌آموزانی است که بتوانند بر چالش‌ها و دشواری‌های محیط‌های آموزشی از جمله کسب نمرات ضعیف، تهدید عزت‌نفس، شکست تحصیلی و کاهش انگیزش فائق آیند (Datu & Yang, 2021). مدرسه از موقعیت‌های با اهمیت و سرنوشت‌ساز دوران زندگی و اصلی‌ترین مکان برای یادگیری، رشد و شکوفایی استعدادها هر فرد است. در گذشته، روانشناسی بر ناهنجاری‌ها و آسیب‌های روانی بیش از سلامت روان افراد تأکید داشته است، اما با پیدایش رویکرد روانشناسی مثبت‌نگر، تمرکز روانشناسی از آسیب‌شناسی روانی به موضوعاتی چون خلاقیت، بهزیستی روانی، اشتیاق، شادکامی و امیدواری معطوف شده است. هدف اساسی این جنبش، کشف مفاهیم و روش‌های به وجود آورنده بهزیستی و شادکامی در انسان و راه‌های ارتقای آن است (Bostwick et al., 2022). از جمله توانایی‌هایی که می‌تواند به دانش‌آموزان در برخورد با این چالش‌ها کمک کند، سرزندگی تحصیلی^۲ است (Chen & Mok, 2023; Mollaei et al., 2020). روانشناسی مثبت‌نگر از گرایش‌های روانشناسی است که از این سازه در زمینه تحصیل به‌عنوان یک عامل اثرگذار و مهم استفاده می‌کند (Kamkar Amaleh & Hosseini, 2023). اهمیت سرزندگی تحصیلی تا حدی است که امروزه در کشورهای مختلف برای آن شاخص‌های ملی تهیه می‌شود (Tamannaefar & Arbabi ghohroudi, 2023). سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و سازگارانه به انواع موانع و چالش‌هایی که در عرصه جاری تحصیلی تجربه می‌شوند اشاره دارد (Martin & Marsh, 2020)؛ به عبارت دیگر، سرزندگی تحصیلی را می‌توان ظرفیت‌های شخصی دانش‌آموز برای مدیریت و مقابله مؤثر با چالش‌های تحصیلی دانست.

4. self-directed learning
5. academic support

1. positive psychology
2. academic buoyancy
3. family communication patterns

این، حمایت تحصیلی شامل جنبه‌های مختلفی از جمله حمایت عاطفی (ایجاد انگیزش تحصیلی)، حمایت ابزاری (راهنمایی یا کمک در انجام تکلیف) و حمایت شناختی (انتقال اهمیت موفقیت تحصیلی به یادگیرنده) است (Granziera et al., 2022). حمایت تحصیلی باعث می‌شود انتظارات و ارزش‌های تحصیل برای دانش‌آموزان نمایان شود و از این طریق موجب افزایش عملکرد و سرزندگی تحصیلی می‌شود (Dehghani & Azizian Kohan, 2020). در واقع در این شرایط دانش‌آموز امنیت کافی دارد و خود را در معرض تهدیدهای محیطی نمی‌بیند و متعاقب آن احساس ارزشمندی کرده در نتیجه تلاش و عملکرد تحصیلی او بهبود می‌یابد. البته این فرایند عمل، احساس و عمل در ترکیبی از منابع چهارگانه (والدین، معلم و همسالان) حاصل می‌شود.

همچنین در بعد روان‌شناختی، یکی از سازه‌هایی که در ارتباط با سرزندگی تحصیلی مهم تلقی شده، یادگیری خود راهبر است. خود راهبری حالتی روانی است که در آن یادگیرنده احساس می‌کند از نظر فردی مسئول یادگیری خود است (Karataş & Arpacı, 2021). در طی چند دهه گذشته یادگیری خود راهبر به یکی از اهداف اصلی آموزش و پرورش تبدیل شده است. یادگیری خود راهبر گستره مفهومی وسیعی را شامل می‌شود که از یادگیری خودآموخته گرفته تا یادگیری مستقل، یادگیری باز، یادگیری مشارکتی، خودآموز، یادگیری خود نظم‌دهنده و یادگیری خود برنامه‌ریزی شده را شامل می‌شود (Einy et al., 2019). فرایندی است که در آن دانش‌آموز، با یا بدون کمک دیگران، برای تشخیص نیازهای یادگیری خود، تدوین اهداف تحصیلی، شناسایی منابع انسانی و غیرانسانی و جستجوی راهبردهای یادگیری ابتکار عمل داشته باشد (Karataş & Arpacı, 2021). چارچوب اصلی نظریه یادگیری خود راهبر بر این فرض استوار است که دانش‌آموز چگونه از نظر انگیزشی، رفتاری و باورهای فراشناختی، یادگیری‌های خود را سازمان‌دهی می‌کند. یادگیرندگان خود راهبر افرادی فعال و خودجوش هستند، یادگیری آن‌ها هدفمند و معنادار است و با توجه به انگیزه بالا،

پرداخته است، مدل الگوی ارتباطی خانواده است (Pendar et al., 2023). Koerner and Fitzpatrick (2006) این مفهوم را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سازه‌های مربوط به خانواده معرفی کردند (Updegraff & Perez-Brena, 2023). الگوی ارتباطی خانواده، ساختار ارتباطی از دنیای خانواده است که بر اساس ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و اینکه اعضا چه چیزی به یکدیگر می‌گویند، چه کارهایی انجام می‌دهند و چه معنایی از این ارتباطات دارند، تعریف می‌شود. نحوه ارتباط اعضای خانواده در هنگام تبادل اطلاعات تأثیر زیادی بر رفتارهای آنان در محیط خانواده دارد و بر همین اساس دو بعد زیربنایی جهت‌گیری گفت‌و شنود و جهت‌گیری همنوایی در الگوهای ارتباطی خانواده معرفی شده است (Esmaili et al., 2023; Pendar et al., 2023). جهت‌گیری گفت‌و شنود به درجه‌ای که خانواده، فضای باز و راحت برای شرکت اعضای خانواده در ارتباط با مباحث مختلف ایجاد می‌کند، اشاره دارد و در این الگو همه اعضای خانواده به بحث و تبادل نظر درباره موضوعها تشویق می‌شوند. الگوی ارتباطی همنوایی تأکیدی بر همسانی نگرشی، ارزشی و اعتقادی و پرهیز از تعارض در تعامل‌ها و موضوع‌های مختلف خانوادگی است و در این الگو اعضای کوچک‌تر خانواده تشویق می‌شوند که نظرها، باورها و عقاید اعضای بزرگ‌تر را بپذیرند و درونی نمایند (Scruggs & Schrodt, 2021). الگوی ارتباطی گفت‌و شنود برخلاف الگوی ارتباطی همنوایی از طریق تأثیر مثبت بر برون‌گرایی، استفاده از شیوه‌های حل تعارض کارآمد، مهارت‌های ارتباطی قوی، کنترل و مدیریت بهتر هیجان‌ها، حمایت اجتماعی، پذیرش و وظیفه‌شناسی سبب می‌شود که افراد از سلامت بالاتری برخوردار باشند و بهتر بتوانند با دیگران ارتباط برقرار سازند (Suardana et al., 2020).

حمایت تحصیلی از دیگر متغیرهایی است که در بعد آموزشگاهی می‌تواند با سرزندگی تحصیلی در ارتباط باشد. حمایت تحصیلی مهیا کردن هر منبعی است که به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم باعث افزایش علاقه و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان شود (Af Ursin et al., 2021). این منابع در چهار زمینه پدر، مادر، معلم و همسالان تعریف شده است. علاوه بر

سرزندگی تحصیلی در دانشجویان انجام شد مشخص شد یادگیری خود راهبر بر سرزندگی تحصیلی اثر مستقیم و معنادار و به واسطه انگیزش تحصیلی نیز اثر غیرمستقیم و معنادار دارد و ۲۶ درصد از واریانس سرزندگی را تبیین می کند (Habibi-Kaleybar & Gobadi, 2020). در مورد ارتباط متغیر حمایت تحصیلی با سرزندگی تحصیلی مطالعات متعددی تأثیر حمایت تحصیلی را بر سرزندگی تحصیلی نشان داده اند (Bostwick et al., 2022; Chen & Mok, 2023; Dehghani & Azizian Kohan, 2020; Granziera et al., 2022; Hoferichter et al., 2021; Sheykholeslami, 2022). از سوی دیگر در پژوهشی دیگر مشخص شد میان محیط حمایت کننده آموزشی و تمامی ابعاد آن با یادگیری خود راهبر در دانشجویان ارتباط معنادار وجود دارد. آزمون رگرسیون چند متغیری نشان داد که ابعاد حمایت کننده محیط آموزشی تا ۲۳ درصد می تواند تغییرات یادگیری خود راهبر را در دانشجویان پیش بینی کند (Bahrami et al., 2022). Esfandiyari Bayat و همکاران (2018) نیز نشان دادند ادراک دانشجویان از ساختار حمایتی کلاس های درس تأثیر مثبت و معناداری بر یادگیری خود راهبر آنان دارد. همچنین در پژوهشی دیگر مشخص شد محیط حمایتی مدیریت مدرسه تأثیر مثبت و معناداری بر رشد حرفه ای خود راهبری در دبیران دارد. از میان مؤلفه های حمایت مدیریت، دو مؤلفه مدیر به عنوان رهبر سازمان یادگیرنده و مدیر به عنوان فراهم کننده منابع حمایتی با هم ۶۱ درصد از واریانس رشد حرفه ای خود راهبری دبیران را تبیین نمودند (Mehri et al., 2014).

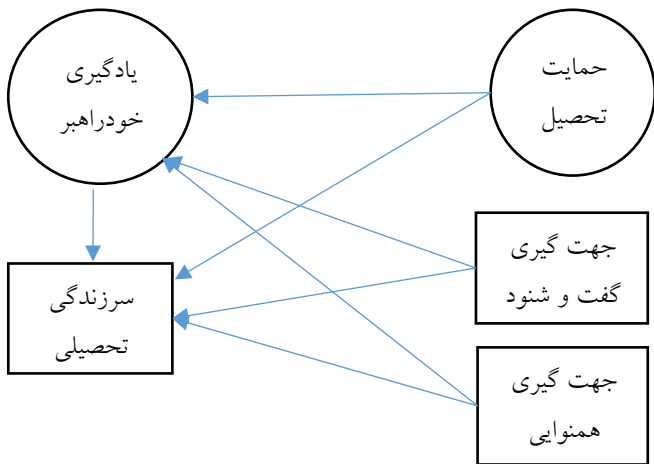
بدیهی است توجه به الگوهای ارتباطی خانواده و حمایت تحصیلی به عنوان متغیرهای زمینه ای و یادگیری خود راهبر به عنوان متغیر فردی این پژوهش و تأثیر آن ها در سرزندگی تحصیلی دانش آموزان یک مسئله اساسی است؛ بنابراین شناسایی متغیرهای اثرگذار بر سرزندگی تحصیلی دانش آموزان از فعالیت های مهم روان شناسان تربیتی است که امروزه به دغدغه اساسی برای پژوهشگران و مسئولین آموزشی تبدیل شده است. نکته مهم در استفاده از نتایج مطالعات آن است که وقتی درباره پدیده های پیچیده ای از جمله سرزندگی تحصیلی دانش آموزان بحث می شود، توجه به نقش مجموعه ای از

یادگیری ایشان پایداری و تداوم خواهد داشت (Hossinpanah & Kazemianmoghadam, 2021).

پژوهش هایی درباره روابط الگوهای ارتباطی خانواده، یادگیری خود راهبر، حمایت تحصیلی و سرزندگی تحصیلی انجام شده است، اما پژوهش در این روابط به نقش میانجی یادگیری خود راهبر توجه نداشته است. در ادامه مهم ترین پژوهش ها در این زمینه گزارش می شوند. نخست، پژوهش های متعدد نشان داده اند که بین الگوهای ارتباطی خانواده و سرزندگی تحصیلی فرزندان رابطه وجود دارد (Chen & Mok, 2023; Fakharian et al., 2020; Mohamadian & Kazemian Moghadam, 2022; Razi & Asadi Majareh, 2022; Sevari et al., 2022). در یکی از این پژوهش ها نقش الگوهای ارتباطی خانواده و خوش بینی تحصیلی با سرزندگی تحصیلی در دانش آموزان دوره اول متوسطه مورد بررسی قرار گرفت (Mohamadian & Kazemian Moghadam, 2022). این محققان به این نتیجه رسیدند که الگوهای ارتباطی گفت و شنود ارتباط مثبت معنادار و الگوهای ارتباطی همنوایی ارتباط منفی معناداری با سرزندگی تحصیلی دارد. همچنین Razi & Asadi Majareh (2022) به این نتیجه رسیدند که جهت گیری گفت و شنود در کنار متغیرهای جو عاطفی خانواده و تاب آوری تحصیلی به طور معناداری بر سرزندگی تحصیلی تأثیر دارند و می توانند ۲۲ درصد از تغییرات سرزندگی تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه دوم را پیش بینی کنند. به طور خلاصه همه این پژوهش ها به این نتیجه اشاره دارند که جهت گیری گفت و شنود پیش بینی کننده مثبت و جهت گیری همنوایی پیش بینی کننده منفی سرزندگی تحصیلی است. به استناد پژوهش های مختلف، مشخص شده است که یادگیری خود راهبر با متغیرهای مربوط به تحصیل از جمله سرزندگی تحصیلی در ارتباط است (Einy et al., 2019; Habibi-Kaleybar & Gobadi, 2020; Hossinpanah & Kazemianmoghadam, 2021; Karataş & Arpacı, 2021). همچنین Ebrahimi Bkht و همکاران (2018) در مدل پژوهشی خود نشان دادند یادگیری خود راهبر در کنار نیازهای بنیادین روان شناختی و جهت گیری انگیزشی بر سرزندگی تحصیلی تأثیر مستقیم و غیرمستقیم دارد. پژوهشی دیگر که در مورد رابطه یادگیری خود راهبر و

شکل ۱.

مدل پیشنهادی پژوهش

روش

این پژوهش همبستگی، از نوع مدل یابی معادلات ساختاری بود که در آن روابط بین متغیرها در قالب یک مدل مفهومی مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دختر و پسر دوره اول متوسطه مدارس شهر سنندج در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بود. نمونه پژوهش، با در نظر گرفتن ملاک Kline (2023) مبنی بر ۱۰ تا ۲۰ برابر تعداد پارامترهای مدل، تعداد ۳۹۰ نفر دانش آموز، با استفاده از روش نمونه گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای تعیین شد. با استفاده از لیست مدارس، ابتدا به صورت تصادفی ۷ مدرسه پسرانه و ۷ مدرسه دخترانه انتخاب شدند. سپس از هر مدرسه یک کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد. برای اجرای پژوهش، توضیحات لازم به منظور آشنایی با اهداف و کم و کیف پژوهش و رعایت ملاک‌های ورود و نحوه همکاری و تکمیل مقیاس‌ها و همچنین رعایت اصول اخلاقی پژوهش، از جمله توضیح اهداف و فرایند پژوهش، رعایت حق انتخاب و اختیار، محرمانه ماندن اطلاعات شخصی و ارائه اطلاعات لازم در زمینه نحوه اجرای پژوهش ارائه شد. به دلیل ناقص بودن برخی پاسخ‌ها، تعداد ۳۷۰ نمونه مورد تحلیل قرار گرفت. به منظور توصیف داده‌های آماری، از روش ضریب همبستگی پیرسون با نرم افزار آماری Spss نسخه ۲۴ و به منظور تعیین برازش مدل مورد مطالعه از روش مدل یابی معادلات ساختاری

عوامل بسیار ضروری است و مطالعه روابط هم‌زمان چند متغیر بر روی متغیر ملاک ارجحیت و ارزش بیشتر داشته و ممکن است به نتایج متفاوتی منجر شود. اگرچه در مطالعات مختلف رابطه بین الگوهای ارتباطی خانواده با سرزندگی تحصیلی مورد بررسی قرار گرفته و در آن‌ها به نقش میانجی متغیرهای مختلفی اشاره شده است (Chen & Mok, 2023; Fakharian et al., 2020; Mohamadian & Kazemian Moghadam, 2022; Razi & Asadi Majareh, 2022; Sevari et al., 2022)، اما در این میان تا به حال مطالعه‌ای که نشان دهد یادگیری خود راهبر در ارتباط با سرزندگی تحصیلی در دانش آموزان، نقش میانجیگری ایفا کند، انجام نگرفته است. با توجه به اهمیت بررسی عوامل مؤثر بر تحول مثبت در دوران رشد و تأثیر آن بر بروندادهای تحصیلی، در این پژوهش کوشش شد با بهره‌مندی از مفاهیم نظری، مدل جدیدی برای تبیین سرزندگی تحصیلی ارائه شود تا با کمک الگوهای پیشین بتوان مفاهیم پژوهش را گسترش داد؛ به گونه‌ای که در آن یادگیری خود راهبر نقش میانجیگری در رابطه بین الگوهای ارتباطی خانواده و حمایت تحصیلی با سرزندگی تحصیلی ایفا کند. با توجه به اهمیت کمتر مطالعه روابط مستقیم، این پژوهش با هدف ارائه مدلی علی از روابط غیرمستقیم الگوهای ارتباطی خانواده، حمایت تحصیلی و سرزندگی تحصیلی با نقش میانجی یادگیری خود راهبر انجام شد؛ از این رو فرضیه‌های زیر آزمون شدند: ۱- الگوهای ارتباطی خانواده بر سرزندگی تحصیلی دانش آموزان از طریق نقش میانجی یادگیری خود راهبر اثر غیرمستقیم دارد. ۲- حمایت تحصیلی بر سرزندگی تحصیلی دانش آموزان از طریق نقش میانجی یادگیری خود راهبر اثر غیرمستقیم دارد. شکل ۱ مدل پیشنهادی پژوهش را نشان می‌دهد.

جهت‌گیری هم‌نوابی ۰/۷۹ به دست آوردند. همچنین روایی همگرا برای این پرسشنامه در پژوهش Scruggs & Schrodt (2021) بالاتر از ۰/۵ به دست آمد که نشان از روایی مناسب برای این پرسشنامه است. ضریب روایی به روش بازآزمایی در فاصله زمانی ۲۰ روزه برای جهت‌گیری گفت‌وشنود ۰/۹۹ و برای جهت‌گیری هم‌نوابی در دامنه ۰/۷۳ تا ۰/۹۳ گزارش شده است. در پژوهش Mohamadian & Kazemian Moghadam (2022) پایایی این ابزار به وسیله ضریب آلفای کرونباخ برای جهت‌گیری گفت‌وشنود ۰/۹۴ و برای جهت‌گیری هم‌نوابی ۰/۹۰ به دست آمد. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برای جهت‌گیری گفت‌وشنود ۰/۸۴ و برای جهت‌گیری هم‌نوابی ۰/۷۸ به دست آمد. روایی پرسشنامه با استفاده از تحلیل عامل تأییدی مورد بررسی قرار گرفت که بر اساس آن بار عاملی هیچ‌یک از گویه‌ها کمتر از ۰/۳۰ نبود؛ بنابراین هیچ گوی‌های حذف نشد و عامل‌های آن تأیید شد. شاخص‌های برازش $x^2/2/52$ و $df = 0.92$, $GFI = 0.90$, $TLI = 0.94$, $RMSEA = 0.04$ حاکی از برازش مطلوب پرسشنامه بود.

- پرسشنامه حمایت تحصیلی^۳ (ASQ): این پرسشنامه توسط Sands & Plunket (2005) برای سنجش میزان حمایت تحصیلی ساخته شده است و دارای ۲۴ سؤال و چهار بعد است: حمایت تحصیلی دوستان (سؤال‌های ۱-۶)، حمایت تحصیلی پدر (سؤال‌های ۷-۱۲)، حمایت تحصیلی مادر (سؤال‌های ۱۳-۱۸) و حمایت تحصیلی معلم (سؤال‌های ۱۸-۲۴). نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت طیف لیکرت ۴ درجه‌ای (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۴) است. سازندگان همسانی درونی مؤلفه‌ها را با استفاده از ضرایب کرونباخ، در دامنه ۰/۸۹ تا ۰/۹۳ گزارش نموده‌اند و جهت تعیین روایی آن، ساختار عاملی پرسشنامه را با روش مؤلفه‌های اصلی در دو گروه نمونه مورد مطالعه قرار داده و به ساختار ۴ عاملی مشابه، با ۶۲ درصد واریانس تبیین شده در نمونه اول و ۶۱ درصد واریانس تبیین شده در نمونه دوم، دست یافتند. در ایران نیز Samani & Jafari (2011) ضریب پایایی برای مؤلفه‌های چهارگانه را به ترتیب، ۰/۸۶، ۰/۸۵، ۰/۸۵ و ۰/۷۶ گزارش

در نرم‌افزار Amos نسخه ۲۴ استفاده شد. ابزار پژوهش عبارت بودند از:

- پرسشنامه سرزندگی تحصیلی^۱ (ABQ): پرسشنامه سرزندگی تحصیلی توسط دهقانی زاده و حسین چاری در سال ۱۳۹۱ طراحی شده است (Dehghanizade & Hosein, 2013). پرسشنامه شامل ۹ گویه و تک مؤلفه‌ای است (chari, 2013). پرسشنامه شامل ۹ گویه و تک مؤلفه‌ای است که طیف لیکرت پنج گزینه‌ای (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵) برای آن در نظر گرفته شده و پایین‌ترین نمره ۹ و بالاترین نمره ۴۵ است. بررسی خصوصیات روان‌سنجی این ابزار توسط این دو پژوهشگر نشان داد ضریب بازآزمایی به دست آمده برابر با ۰/۷۳ و ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۰ بود. آن‌ها همچنین، روایی پرسشنامه را با تحلیل مؤلفه اصلی با چرخش متعامد واریانس به دست آوردند. نتایج دامنه همبستگی گویه‌ها با نمره کل بین ۰/۵۱ تا ۰/۶۸ بود. این نتایج حاکی از آن است که گویه‌ها از همسانی درونی و ثبات رضایت بخشی برخوردارند. افزون بر این یافته‌ها، نتایج بررسی ساختار عاملی مقیاس از راه تحلیل عاملی نشان داد ۹ گویه مورد نظر در مجموع، ۴۷ درصد از واریانس متغیر سرزندگی را تبیین می‌کنند. در پژوهش حاضر، پایایی کل پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمد. برای بررسی روایی پرسشنامه از همبسته کردن این ابزار با پرسشنامه اشتیاق تحصیلی استفاده شد. نتایج نشان داد ضریب همبستگی کل دو پرسشنامه برابر با ۰/۴۹ است.

- پرسشنامه الگوهای ارتباطی خانواده^۲ (FCPQ): این پرسشنامه توسط Koerner and Fitzpatrick (2006) تهیه شده است و از ۲۶ گویه تشکیل شده است که دارای دو زیر مؤلفه جهت‌گیری گفت‌وشنود (۱۵ سؤال) و جهت‌گیری هم‌نوابی (۱۱ سؤال) است. پاسخ‌ها بر اساس مقیاس لیکرت پنج گزینه‌ای، بین (خیلی کم=۱) تا (خیلی زیاد=۵) نمره‌گذاری می‌شود. دامنه امتیازی الگوی ارتباطی گفت‌وشنود بین ۱۵ تا ۷۵ و الگوی ارتباطی هم‌نوابی بین ۱۱ تا ۵۵ است و نمره بالاتر نشان‌دهنده میزان بیشتر الگوی ارتباطی خانواده است. سازندگان، پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ را برای جهت‌گیری گفت‌وشنود ۰/۸۹ و برای

در این پرسشنامه نشان‌دهنده سطح بالای یادگیری خود راهبری است. در پژوهش Cheng و همکاران (2010) میزان آلفای کرونباخ کل پرسشنامه و مؤلفه‌های انگیزش یادگیری، طرح‌ریزی و اجرا، خود نظارتی و ارتباطات بین فردی به ترتیب، ۰/۹۲، ۰/۸۰، ۰/۸۶، ۰/۷۸ و ۰/۷۶ گزارش شده است. این پژوهشگران، روایی این پرسشنامه را به روش روایی سازه و با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی مطلوب گزارش کردند. در ایران نیز پایایی آن به روش آلفای کرونباخ توسط Dortaj و همکاران (2019) به ترتیب، ۰/۹۱، ۰/۸۲/۸۱، ۰/۷۵ و ۰/۷۵ گزارش شده است. در این پژوهش نیز آلفای کرونباخ مربوط به هرکدام از مؤلفه‌ها به ترتیب، ۰/۸۵، ۰/۷۴ و ۰/۵۹ و همچنین آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۸۸ به دست آمد. جهت بررسی روایی سازه و میزان انسجام درونی پرسشنامه یادگیری خود راهبر با مؤلفه‌های آن، ضرایب همبستگی بین مؤلفه‌ها و نمره کل پرسشنامه به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۰ و ۰/۷۰ ($P > 0/01$) به ترتیب برای مؤلفه‌های آن به دست آمد.

یافته‌ها

بر اساس اطلاعات جمعیت شناختی گروه نمونه، ۶۶ درصد (۱۷۰ نفر) از اعضا را دختران و ۵۴ درصد (۲۰۰ نفر) را پسران تشکیل دادند. میانگین و انحراف استاندارد سن گروه نمونه به ترتیب برابر با ۱۴/۸۴ و ۴/۸۰ بود. پیش از استفاده از مدل یابی معادلات ساختاری، داده‌های پرت تک متغیری با استفاده از نمودار جعبه‌ای و داده‌های پرت چند متغیری با استفاده از آماره ماهالانویس بررسی و در مجموع ۲۲ نفر از مجموعه داده‌ها کنار گذاشته شدند. در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش آورده شده است.

نمودند. همچنین در بررسی روایی پرسشنامه با تحلیل عامل اکتشافی مطابق با نسخه اصلی، ۴ مؤلفه هرکدام با ۶ سؤال به دست آمد و توانست ۵۷ درصد از واریانس حمایت تحصیلی را تبیین کند. در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های مذکور و کل پرسشنامه به ترتیب ۰/۸۴، ۰/۸۶، ۰/۷۸ و ۰/۸۶ به دست آمد. روایی پرسشنامه نیز با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد. نتایج تحلیل عاملی مؤید آن بود که همه گویه‌ها در عامل‌های خود بارگذاری شدند و وجود چهار مؤلفه مورد تأیید قرار گرفت. شاخص‌های تحلیل عاملی تأییدی $\chi^2/df = 2/38$ ، $GFI = 0/92$ ، $TLI = 0/61$ ، $RMSEA = 0/061$ نشان‌دهنده برازش مطلوب پرسشنامه بود.

- پرسشنامه یادگیری خود راهبر^۱ (SLQ): این پرسشنامه توسط Cheng و همکاران (2010) ساخته شده است و دارای ۲۰ گویه است. این پرسشنامه علاوه بر نمره کلی، ۴ مؤلفه یادگیری خود راهبر شامل انگیزش یادگیری (۶ گویه)، طرح‌ریزی و اجرا (۶ گویه)، خود نظارتی (۴ گویه) و ارتباط بین فردی (۴ گویه) را می‌سنجد. انگیزش یادگیری به انگیزه درونی یادگیرنده برای یادگیری اشاره دارد. همچنین طرح‌ریزی و اجرا، به توانایی سازمان‌دهی موضوعات یادگیری به صورت مستقل، استفاده از راهبردهای یادگیری مناسب و جهت‌دهی به منابع برای دستیابی به هدف‌های یادگیری مربوط است. خود نظارتی نیز به توانایی ارزیابی فرایندها و نتایج یادگیری اشاره دارد. منظور از ارتباطات بین فردی نیز، توانایی یادگیرنده برای ارتباط برقرار کردن با دیگران به منظور ارتقای یادگیری است. پاسخ‌دهی به پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت از خیلی موافقم (۵) تا خیلی مخالفم (۱) است. نمره‌ای که از این پرسشنامه به دست می‌آید بین ۲۰ تا ۱۰۰ است. نمره بالا

جدول ۱.

اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی	آماره تحمل	VIF
جهت‌گیری گفت‌و شنود	۴۳/۲۰	۱۱/۲۷	-۱/۴۲۳	۱/۵۱۱	۰/۹۱	۱/۰۹
جهت‌گیری همنوایی	۱۹/۷۴	۹/۸۵	۰/۴۳۳	-۰/۵۷۶		

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی	آماره تحمل	VIF
حمایت تحصیلی	پدر	۱۷/۳۴	۵/۸۵	-۰/۱۹۸	-۰/۵۶۵	
	مادر	۱۸/۲۱	۲/۱۷	۰/۵۱	-۰/۶۸	۰/۹۰
	معلم	۱۹/۱۱	۳/۲۴	۰/۴۳۳	-۰/۵۷۶	۱/۱۰
	همسالان	۱۵/۷۶	۴/۷۶	۰/۰۷۲	-۰/۵۶۴	
یادگیری خود راهبر	انگیزش یادگیری	۲۲/۱۱	۴/۶۱	۰/۰۴۵	-۰/۱۸۷	
	طرح‌ریزی و اجرا	۲۰/۳۱	۵/۴۲	۰/۱۱۲	-۰/۵۶۱	۰/۸۸
	خود نظارتی	۱۴/۱۹	۳/۶۹	۰/۱۴۳	-۰/۲۱۱	۱/۱۳
	ارتباط بین فردی	۱۵/۱۷	۲/۲۲	۰/۲۵۶	-۰/۱۳۵	
سرزندگی تحصیلی	۲۷/۱۱	۴/۶۱	۰/۲۳۵	-۰/۱۸۷	-	-

جدول ۱ بود. طبق این جدول، برای همه متغیرها آماره عامل تورم واریانس، کمتر از ۱۰ و آماره تحمل بیشتر از ۰/۱۰ بود؛ بنابراین مفروضه عدم هم‌خطی چندگانه رعایت شده است. همچنین برای آزمون مفروضه استقلال خطاها از آزمون دوربین-واتسون^۵ استفاده شد و مقدار آن برابر ۲/۰۸ به دست آمد که قرار داشتن آن در بازه، ۲/۵-۱/۵ بیانگر رعایت مفروضه استقلال خطاهاست. برای تعیین همبستگی بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک، جدول ۲ ارائه شد.

در جدول ۱ میانگین و انحراف معیار دانش‌آموزان در متغیرهای پژوهش ارائه شده است. جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون‌های کجی^۱ و کشیدگی^۲ استفاده شد. با توجه به اینکه آماره‌های کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش همه بین ۲- و ۲+ بودند، فرض نرمال بودن داده‌ها تأیید می‌شود. نتیجه آماره آزمون کولموگروف اسمیرنوف نیز حاکی از نرمال بودن پیش‌فرض در متغیر ملاک است ($p=0.6/0$; $KS=0.4/0$). همچنین جهت بررسی هم‌خطی چندگانه، از آماره تحمل^۳ و عامل تورم واریانس^۴ استفاده شد که نتایج آن نیز مطابق با

جدول ۲.

ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
جهت‌گیری گفت‌و شنود	-									
جهت‌گیری هم‌نوایی	*-۰/۲۶	-								
حمایت پدر	**۰/۲۳	*۰/۱۸	-							
حمایت مادر	**۰/۳۵	**۰/۲۳	**۰/۳۳	-						
حمایت معلم	**۰/۳۱	**۰/۲۰	**۰/۳۲	**۰/۳۳	-					
حمایت همسالان	**۰/۴۱	**۰/۲۰	**۰/۴۱	**۰/۴۰	**۰/۳۸	-				
انگیزش در یادگیری	**۰/۳۱	*-۰/۱۸	**۰/۲۷	**۰/۲۳	**۰/۴۰	*۰/۱۹	-			
طرح‌ریزی و اجرا	**۰/۲۹	*-۰/۱۹	**۰/۲۵	*۰/۱۷	**۰/۳۵	**۰/۴۵	*۰/۲۹	-		
خود نظارتی	**۰/۳۱	*-۰/۱۶	*۰/۲۲	**۰/۲۱	**۰/۲۱	*۰/۱۸	**۰/۳۸	**۰/۳۳	-	
ارتباط بین فردی	**۰/۳۰	*-۰/۲۱	**۰/۳۱	**۰/۲۵	**۰/۳۲	**۰/۲۶	**۰/۳۱	**۰/۲۳	**۰/۳۹	-
سرزندگی تحصیلی	**۰/۲۸	*-۰/۲۲	**۰/۴۹	**۰/۴۶	**۰/۴۳	**۰/۴۲	**۰/۳۶	*۰/۲۷	**۰/۳۱	**۰/۳۶

**P<۰/۰۱ *P<۰/۰۵

4. Variance Inflation Factor (VIF)
5. Durbin-Watson

1. skewness
2. kurtosis
3. tolerance

حمایت تحصیلی با سرزندگی تحصیلی رابطه مثبت و معنادار ($p < 0/01$) و بین یادگیری خود راهبر و سرزندگی تحصیلی رابطه مثبت و معنادار ($p < 0/05$) وجود دارد. با توجه به رعایت مفروضه‌ها، ضرایب مسیر و برازندگی مدل پیشنهادی بر اساس معیارهای برازندگی ارزیابی شد. در جدول ۳ شاخص‌های برازش مدل پژوهش نشان داده شده است.

بر اساس جدول ۲، تمام متغیرهای پژوهش دارای همبستگی معنادار با یکدیگر هستند. این امر نشانگر انتخاب مناسب متغیرها در این پژوهش بر اساس پیشینه پژوهشی و بررسی‌های انجام گرفته در گذشته است. مطابق با این جدول، بین الگوی ارتباطی گفت‌و شنود با سرزندگی تحصیلی رابطه مثبت و معنادار ($p < 0/01$)؛ بین الگوی ارتباطی هم‌نوایی با سرزندگی تحصیلی رابطه منفی و معنادار ($p < 0/05$)؛ بین

جدول ۳.

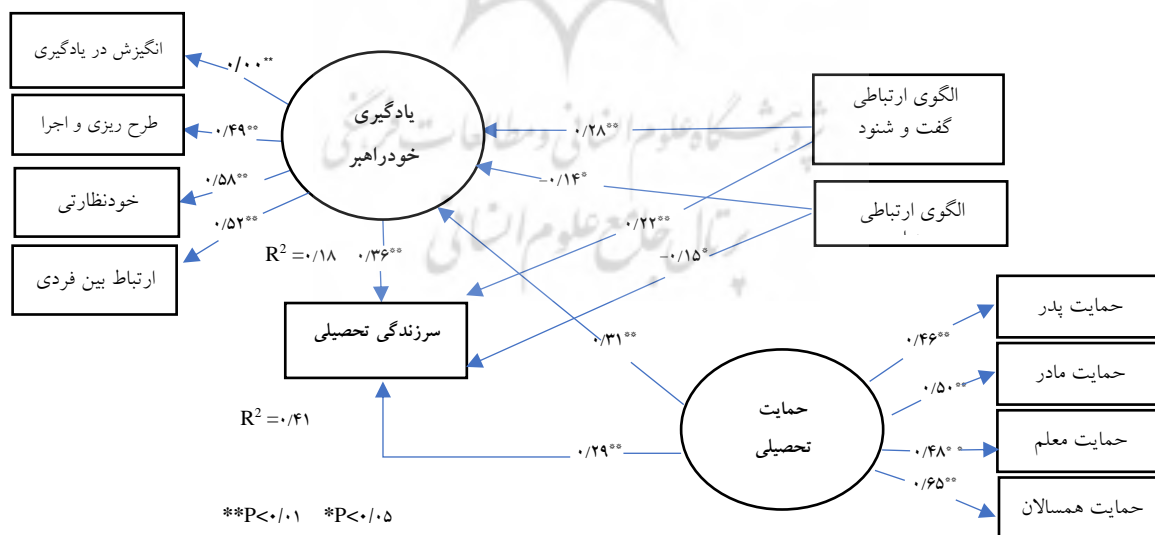
شاخص‌های برازش برای مدل

شاخص	X ² /df	RMSEA	PCLOSE	GFI	AGFI	CFI	NFI	NNFI	IFI
مقدار	۲/۲۷	۰/۰۲۴	۰/۴۲	۰/۹۷	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۷
سطح قابل قبول	≤ ۳	≤ ۰/۰۸	≥ ۰/۰۵	≥ ۰/۹۰	≥ ۰/۸۰	≥ ۰/۹۰	≥ ۰/۹۰	≥ ۰/۹۰	≥ ۰/۹۰

در مجموع با توجه به مقادیر شاخص‌های برازش مدل تدوین شده و مرز مقادیر قابل قبول که در جدول ۳ ذکر شده، می‌توان گفت که مدل ارائه شده در این تحقیق مورد قبول است. به عبارت دیگر، با مدنظر قرار دادن دامنه مطلوب برای این شاخص‌ها می‌توان گفت داده‌ها مدل نظری پژوهش را تا حد زیادی حمایت می‌کنند؛ در نتیجه این شاخص‌ها دلالت بر قابل قبول بودن مدل پژوهش دارند. شکل ۲ ضرایب استاندارد مسیرها را در مدل نهایی آزمون شده نشان می‌دهد.

شکل ۲.

مدل نهایی پژوهش

در جدول ۴ آمده است. برای برآورد و تعیین معناداری مسیرهای غیرمستقیم مدل از دستور بوت‌استرپ استفاده شد.

چنانکه در شکل ۲ دیده می‌شود، مسیرهای مدل همگی مثبت و معنادار بودند. اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرها

جدول ۴.

ضرایب استاندارد مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرها

واریانس	اثر کل	سطح معناداری	اثر غیرمستقیم	سطح معناداری	اثر مستقیم	مقدار t	مسیر
	۰/۴۱	۰/۰۰۸	۰/۱۹	۰/۰۰۳	۰/۲۲	۴/۹۶	الگوهای ارتباطی گفت‌وشنود به سرزندگی تحصیلی
	-۰/۲۵	۰/۰۴۸	-۰/۱۰	۰/۰۳۹	-۰/۱۵	۳/۰۳	الگوهای ارتباطی همنوایی به سرزندگی تحصیلی
	۰/۴۳	۰/۰۲۷	۰/۲۴	۰/۰۰۸	۰/۱۹	۲/۲۲	حمایت تحصیلی به سرزندگی تحصیلی
	۰/۳۶	-	-	۰/۰۰۱	۰/۳۶	۵/۸۱	یادگیری خود راهبر به سرزندگی تحصیلی
	۰/۲۸	-	-	۰/۰۰۴	۰/۲۸	۴/۷۸	الگوهای ارتباطی گفت‌وشنود به یادگیری خود راهبر
	-۰/۱۴	-	-	۰/۰۴۱	-۰/۱۴	۲/۶۳	الگوی ارتباطی همنوایی به یادگیری خود راهبر
	۰/۳۱	-	-	۰/۰۰۲	۰/۳۱	۴/۵۴	حمایت تحصیلی به یادگیری خود راهبر
۰/۱۸							یادگیری خود راهبر
۰/۴۱							سرزندگی تحصیلی

تحصیلی با نقش میانجی یادگیری خود راهبر انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که متغیرهای الگوی ارتباطی گفت‌وشنود و حمایت تحصیلی به‌طور مثبت و الگوی ارتباطی همنوایی به‌طور منفی بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان از طریق یادگیری خود راهبر تأثیر غیرمستقیم داشتند. همراه شدن تغییرات سریع شناختی و هیجانی در دوران نوجوانی با چالش‌ها و فشارهای محیطی، لزوم برخورداری نوجوان از توانایی انطباق را دوچندان می‌سازد. نتایج بررسی‌ها حاکی از آن است که در بین دانش‌آموزان برخوردار از سرزندگی تحصیلی، حداقل میزان ترک تحصیل رخ می‌دهد. سرزندگی تحصیلی یکی از مفاهیم و سازه‌های بهنجار مورد توجه و مطالعه روانشناسی مثبت نگر است که با بهبود پیشرفت تحصیلی رابطه دارد؛ زیرا سرزندگی یکی از عوامل اثرگذار در تعلیم و تربیت شناخته شده است که دانش‌آموزان از آن به‌عنوان راهبرد مقابله با مسائل و چالش‌های تحصیلی استفاده می‌کنند.

نتایج این پژوهش نشان داد الگوی ارتباطی گفت‌وشنود بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان از طریق یادگیری خود راهبر به‌طور غیرمستقیم تأثیر مثبت و الگوی ارتباطی همنوایی تأثیر منفی دارد؛ بنابراین، فرضیه نخست پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. این یافته با نتایج مطالعات (Chen & Mok, 2023; Fakharian et al., 2020; Koerner & Fitzpatrick, 2006; Pendar et al., 2023; Razi & Asadi Majareh, 2022;

مطابق با جدول ۴، تمام مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم در مدل نهایی معنادار هستند. در مسیرهای مستقیم، الگوی ارتباطی گفت‌وشنود ($\beta = 0.22, p < 0.01$) و حمایت تحصیلی ($\beta = 0.19, p < 0.01$) تأثیر مثبت و معنادار و الگوی ارتباطی همنوایی ($\beta = -0.15, p < 0.05$) تأثیر منفی و معناداری بر سرزندگی تحصیلی دارند. همچنین تأثیر یادگیری خود راهبر بر سرزندگی تحصیلی مثبت و معنادار است ($\beta = 0.36, p < 0.01$). الگوی ارتباطی گفت‌وشنود ($\beta = 0.28, p < 0.01$)، الگوی ارتباطی گفت‌وشنود ($\beta = 0.36, p < 0.01$) و حمایت تحصیلی ($\beta = 0.31, p < 0.01$) بر یادگیری خود راهبر تأثیر مثبت و معنادار و الگوی ارتباطی همنوایی ($\beta = -0.14, p < 0.05$) تأثیر منفی و معنادار دارند. همچنین مسیرهای غیرمستقیم نشان می‌دهند نقش میانجی یادگیری خود راهبر در روابط بین الگوی ارتباطی گفت‌وشنود ($\beta = 0.19, p < 0.05$)، الگوی ارتباطی همنوایی ($\beta = 0.24, p < 0.05$) و حمایت تحصیلی ($\beta = 0.24, p < 0.05$) با سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان معنادار است؛ بنابراین، فرضیه‌های اثر غیرمستقیم الگوهای ارتباطی گفت‌وشنود، همنوایی و حمایت تحصیلی بر سرزندگی تحصیلی پذیرفته می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تبیین علی سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس الگوهای ارتباطی خانواده و حمایت

آن‌ها دارای جهت‌گیری گفت‌وشنود بوده و خانواده دارای فضایی باز و راحت جهت شرکت در مباحث و تشویق به بحث و تبادل نظر است. این دانش‌آموزان بهتر از دیگران می‌توانند نیازهای یادگیری خود را به‌طور دقیق شناسایی کرده و برای خود در یادگیری اهدافی تعیین کنند و چون این نوع یادگیری به‌صورت هشیارانه و با انگیزه بالا انجام می‌گیرد، از این‌رو سرزندگی آن‌ها افزایش یافته و در هنگام رویارویی با موانع و چالش‌های تحصیلی توانایی شخصی بالایی از خود نشان می‌دهند. بر اساس این یافته‌ها، دانش‌آموزانی که آمادگی خود راهبری بالاتری دارند، در موقعیت‌های آموزشی و یادگیری فعال‌تر هستند، از مهارت‌های مطالعه مؤثرتری استفاده می‌کنند و بهتر از دیگران قادر به تنظیم سرعت مطالعه و یادگیری و سازمان‌دهی زمان هستند. دانش‌آموزانی که جستجوکننده راهبردهای یادگیری هستند، مهارت‌های بالاتری در خودآگاهی، طراحی، مدیریت، مطالعه و تمرین، ارزیابی و تعامل دارند؛ که همه این موارد بر سرزندگی تحصیلی این دانش‌آموزان تأثیر مثبت می‌گذارد. از این‌رو دانش‌آموزانی که از توانایی سرزندگی تحصیلی بالاتری برخوردارند صرف‌نظر از چگونگی ارائه مطالب و شرایطی که در آن قرار دارند، بهتر می‌توانند مشکلات و چالش‌های تحصیلی را با موفقیت سپری کنند. Fakharian و همکاران (2020) در مطالعه‌ای با عنوان پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده، درگیری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی مشخص ساختند که وجود روابط بین والدینی نایمن به‌طور غیرمستقیم با کاهش سرزندگی و پیشرفت تحصیلی و پردازش منفی اطلاعات در وقایع استرس‌آور مرتبط با همسالان رابطه دارد که این وضعیت افزایش مشکلات تحصیلی دانش‌آموزان در طی یک دوره یک‌ساله را پیش‌بینی می‌کند. بدین ترتیب جو منفی در روابط خانواده باعث تنش و مشکلات روان‌شناختی و افت تحصیلی و جو مثبت عاطفی در خانواده باعث سرزندگی، اشتیاق و شادابی در وضعیت روانی و تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود. از سوی دیگر، نتایج این پژوهش نشان داد حمایت تحصیلی بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان از طریق یادگیری

است. همسویی بین یافته‌های این پژوهش و پژوهش‌های دیگر نشان‌دهنده این واقعیت است بین الگوهای ارتباطی گفت‌وشنود و همنوایی، یادگیری خود راهبر و سرزندگی تحصیلی رابطه چندگانه وجود دارد. تأثیر مثبت الگوی ارتباطی گفت‌وشنود و تأثیر منفی الگوی ارتباطی همنوایی بر سرزندگی تحصیلی در چارچوب نظریه الگوهای ارتباطی خانواده Koerner & Fitzpatrick (2006) قابل تبیین است. در تبیین این یافته استنباط می‌شود که از میان الگوهای ارتباطی خانواده، جهت‌گیری گفت‌وشنود بیش از جهت‌گیری همنوایی بر کسب توانایی یادگیری خود راهبر و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مثبت دارد. بر اساس مبانی نظری الگوهای ارتباطی خانواده، در خانواده‌هایی که بیشتر جهت‌گیری گفت‌وشنود وجود دارد، اعضا در مباحث خانوادگی شرکت نموده و می‌آموزند چگونه با مسائل مختلف روبرو شوند و در مواقع بروز مشکل دستخوش احساسات منفی نشوند. چنین الگویی در خانواده اغلب منجر به حل مسائل شده و از بروز احساسات ناخوشایندی مثل خشم، غم و اندوه، افسردگی و اضطراب در فرزندان جلوگیری می‌کند. در این فضای خانوادگی فرزندان بهتر می‌توانند به پرورش توانایی‌ها و مهارت‌های خود مدیریتی و خود راهبری بپردازند. در نتیجه آن‌ها تاب‌آوری بالاتری نشان می‌دهند و بهتر می‌توانند به آرزوها، احساسات، عواطف و هیجان‌های خود فکر کنند؛ در نتیجه تمایل بیشتری برای ابراز هیجان‌های مثبت دارند و هیجان‌های مثبت بیشتری را در برقراری روابط اجتماعی ابراز می‌کنند (Mohamadian & Kazemian Moghadam, 2022). این یافته نشان می‌دهد الگوهای ارتباطی خانواده می‌تواند بر توانایی یادگیری خود راهبر در فرزندان آنان مؤثر باشد. از طرف دیگر، توانایی‌های خاصی که تشکیل‌دهنده ابعاد یادگیری خود راهبر هستند، از جمله خود مدیریتی، خود نظارتی، برنامه‌ریزی و اجرا، رغبت به یادگیری و خودکنترلی می‌توانند منجر به سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان شوند. در تبیین این یافته‌ها می‌توان این‌گونه استنباط کرد که دانش‌آموزانی که توانایی یادگیری خود راهبر دارند، بیشتر از میان افرادی هستند که خانواده‌های

تحصیلی، دانش‌آموزی که در مدرسه موقعیت‌های فشارزای درسی، تجربه‌های جدید و رویدادهای منفی را تجربه می‌کند همواره مورد حمایت والدین، معلمان و همسالان قرار می‌گیرد. در واقع دانش‌آموز به این اعتقاد می‌رسد که اگر در مدرسه با موانع و چالش‌هایی روبه‌رو شود، منابع حمایتی وجود دارند و این اعتقادات و شناخته به او کمک می‌کنند تا خود را از بسیاری از مسائل حفظ کند. از این رو، ابعاد مختلف حمایت تحصیلی، از حمایت والدین گرفته تا حمایت معلمان و همسالان از دانش‌آموز، کمک می‌کنند تا مسائل و دشواری‌های مدرسه را با موفقیت پست سر گذاشته و سرزندگی تحصیلی را تجربه کند. این منابع حمایتی، پشتوانه مهمی در مقابله با چالش‌ها و تنش‌های محیط آموزشی است و همواره به دانش‌آموز در سازگاری با چالش‌ها یاری می‌رساند. از این رو، حمایت تحصیلی دانش‌آموزان از طرف معلم، دوستان و والدین می‌تواند به بهبود مهارت‌های یادگیری خود راهبر کمک نموده و از این طریق می‌تواند زمینه افزایش سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان را فراهم کند و از طرف دیگر عدم حمایت تحصیلی دانش‌آموزان از طرف منابع چهارگانه حمایتی می‌تواند به مرور سبب کاهش انگیزه و تلاش دانش‌آموزان در مقابل چالش‌ها و موانع تجربه‌شده و در نهایت سرزندگی تحصیلی آن‌ها را کاهش دهد.

در مجموع، بر اساس نتایج این تحقیق می‌توان گفت الگوهای ارتباطی گفت‌وگوشوند، حمایت اجتماعی و مهارت یادگیری خود راهبر می‌توانند نقش مهمی در افزایش سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ایفا کنند؛ بنابراین با توجه به اهمیت موضوع سرزندگی تحصیلی، هدف قرار دادن این سه مؤلفه در فرایند تحصیل دانش‌آموزان می‌تواند در افزایش سرزندگی تحصیلی آنان تأثیر بسزایی داشته باشد. همان‌طور که نتایج این پژوهش نشان داد الگوهای ارتباطی گفت‌وگوشوند و نیز حمایت تحصیلی از طریق افزایش مهارت یادگیری خود راهبر بر سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر غیرمستقیم دارند. پژوهش حاضر با محدودیت‌های نیز روبه‌رو بود. مقطعی بودن پژوهش، استفاده از روش همبستگی، محدود بودن نمونه به دانش‌آموزان شهر سنندج و عدم پاسخگویی

خود راهبر تأثیر غیرمستقیم دارد؛ بنابراین، فرضیه دوم پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. پژوهشی که به‌طور مستقیم با این نتایج همسو باشد یافت نشد، اما مطالعاتی هستند که می‌توان چنین نتایجی را از آن‌ها استنتاج نمود (Af Ursin et al., 2021; Bostwick et al., 2022; Dehghani & Azizian Kohan, 2020; Granziera et al., 2022; Hoferichter et al., 2021). در تبیین این یافته می‌توان این‌گونه استنباط کرد که حمایت تحصیلی یک موضوع چندبعدی است. به تعبیر دیگر، حمایت والدین از فرزندان، حمایت معلم، دانش‌آموزان، حمایت معلم و والدین از دانش‌آموزان از طریق افزایش بینش دانش‌آموزان از توانمندی‌های فراشناختی خود و نیز افزایش رضایت و اشتیاق تحصیلی (Af Ursin et al., 2021) نقش مهمی در بهبود مهارت‌ها و توانایی‌های یادگیری خود راهبر و متعاقب آن در افزایش عملکرد و بهبود کمی و کیفی فعالیت‌های آموزشی و نهایتاً سرزندگی تحصیلی دارد. به عقیده Karataş & Arpacı (2021) حمایت تحصیلی باعث می‌شود دانش‌آموز، برای تشخیص نیازهای یادگیری خود در مدرسه، تدوین اهداف تحصیلی، شناسایی منابع انسانی و غیرانسانی کمک‌کننده به پیشرفت و جستجوی راهبردهای یادگیری ابتکار عمل داشته باشد. حمایت تحصیلی انتظارات و ارزش‌های تحصیلی متعددی برای دانش‌آموزان فراهم می‌کند و این باعث می‌شود تلاش دانش‌آموزان برای رسیدن به این ارزش‌ها و انتظارات افزایش یابد و درعین حال احساس امنیت نموده و نگرش ارزشمندی نسبت به توانمندی‌های خود داشته باشد (Af Ursin et al., 2021). نقش و اهمیت این منابع پشتیبان در ایجاد احساسات، رفتارها و افکار مثبت مورد تأکید نظریه‌پردازانی از جمله بندورا در نظریه شناخت اجتماعی و رایان و دسی در نظریه خودمختاری قرار گرفته است (Sheykholeslami, 2022). بر اساس نظریه خودمختاری، زمانی که معلم با دانش‌آموزان ارتباط مثبت برقرار کند و در طول آموزش به آن‌ها بازخورد فوری و مثبت ارائه دهد، دانش‌آموزان نیز تلاش و انگیزش بیشتری از خود نشان می‌دهند. این تلاش و انگیزه بیشتر باعث می‌شود آنان در مواجهه با فشارها و چالش‌های وارده در مدرسه یاری شوند و سرزندگی بیشتری را تجربه کنند. بر اساس تعریف حمایت

تشکر و قدردانی

نویسنده مقاله از تمام دانش‌آموزان شرکت‌کننده در این پژوهش صمیمانه سپاسگزاری می‌کند.

تعارض منافع

پژوهش حاضر تعارض منافی ندارد.

منابع

ابراهیمی بخت، حبیب‌الله، یاراحمدی، یحیی، اسدزاده، حسن، و احمدیان، حمزه. (۱۳۹۷). اثربخشی برنامه آموزشی سرزندگی تحصیلی بر عملکرد تحصیلی، اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان. *تدریس پژوهی*، ۶(۲)، ۱۸۲-۱۶۳. doi:

20.1001.1.24765686.1397.6.2.10.3

اسفندیاری بیات، سمیرا، عباسی، عنایت، و صدیقی، حسن. (۱۳۹۶). ادراک محیط ارزیابی کلاس و نقش آن در پیشرفت تحصیلی دانشجویان کشاورزی: نقش واسطه‌ای یادگیری خودراهبر. *پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۲۳(۴)، ۲۷-۴۴.

اسمعیلی، روشنک، محمدی، اکبر، و حقیقت، سارا. (۱۴۰۲). ارائه مدل رگرسیونی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر اساس تمایز یافتگی و الگوهای ارتباطی در نوجوانان. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۷(۶۱)، ۵۶-۴۶. doi:

10.22034/jiera.2023.394582.2960

آذریان، رضا، مهدیان، حسین، و جاجرمی، محمود. (۱۳۹۹). مقایسه اثربخشی آموزش سرزندگی تحصیلی و تنظیم هیجان بر معنای تحصیلی و سازگاری تحصیلی. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۴(ویژه‌نامه)، ۴۹۴-۴۸۳.

بهرامی، مظهر، سابقی، حکیمه، ظهورپرواز، مونا، و کریمی موفقی، حسین. (۱۴۰۱). رابطه محیط آموزشی با یادگیری خودراهبر در دانشجویان پرستاری در پاندمی کووید-۱۹. *توسعه آموزش در علوم پزشکی*، ۱۴(۴۵)، ۳۱-۲۱. <https://doi.org/10.52547/edcj.15.45.47>

پندار، زینب، آزاد، اسفندیار، و سهرابی، فرامرز. (۱۴۰۲). تدوین

مدل مسئولیت‌پذیری شخصی بر اساس الگوی ارتباطی

خانواده در نوجوانان با نقش واسطه‌ای سبک‌های هویتی.

رویش روان‌شناسی، ۱۲(۲)، ۷۲-۶۳. doi:

20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2

دقیق برخی از آزمودنی‌ها به سؤالات پرسشنامه‌ها و کاهش دقت نتایج از جمله این محدودیت‌ها بود. از لحاظ پژوهشی پیشنهاد می‌شود مشابه مطالعه حاضر در سایر شهرها، با نمونه‌های دیگر و با روش‌های آزمایشی انجام و یافته‌های آن با یافته‌های پژوهش حاضر مقایسه شود. به علاوه، سنجش متغیرها بر اساس متغیرهای خود گزارشی از محدودیت‌های دیگر این پژوهش بود که می‌تواند خطر سوگیری مطلوبیت اجتماعی را ایجاد کرده باشد. پیشنهاد می‌شود از روش‌های دیگر جمع‌آوری اطلاعات همچون مصاحبه (فردی، خانوادگی) و مشاهده و روش‌های پژوهش کیفی استفاده شود تا اطلاعات کامل‌تر و دقیق‌تری به دست آید. با توجه به یافته‌های پژوهش و نقش حمایت تحصیلی و یادگیری خود راهبر و الگوهای ارتباطی خانواده در سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان، از لحاظ کاربردی پیشنهاد می‌شود متصدیان آموزش و پرورش راهکارهایی جهت افزایش دریافت حمایت تحصیلی از طرف منابع چهارگانه آن برای دانش‌آموزان فراهم آورند. همچنین با تدارک دیدن تکالیف چالش‌برانگیز زمینه را جهت بهبود مهارت‌های یادگیری خود راهبر و بهبود تصور دانش‌آموزان نسبت به توانایی خود در انجام فعالیت‌های مدرسه فراهم آورند. پیشنهاد می‌شود در مدارس دانش‌آموزان را با سرزندگی تحصیلی و یادگیری خود راهبر آشنا نموده و راهکارهایی جهت افزایش خود مدیریتی و سرزندگی تحصیلی به آنان ارائه شود. همچنین پیشنهاد می‌شود در مدارس کارگاه‌هایی آموزشی برای بهبود الگوهای ارتباطی والدین و تقویت حمایت‌های لازم برای دانش‌آموزان برگزار گردد تا هر چه بیشتر زمینه گسترش الگوی ارتباطی گفت‌و شنود و افزایش سرزندگی تحصیلی در آنان ایجاد گردد. در نهایت، آموزش مهارت‌های ارتباطی جهت کسب حمایت بیشتر از معلمان و همسالان و والدین برای دانش‌آموزان برگزار گردد.

ملاحظات اخلاقی

در این پژوهش اصول اخلاقی رعایت شده و آزمودنی‌ها با رضایت و آگاهی کامل، پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند.

- روان‌شناختی، ۱۳(۴۹)، ۳۰-۱۷. doi: 10.30495/jpmm.2022.30183.3613
- شیخ‌الاسلامی، علی. (۱۴۰۱). پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس حمایت تحصیلی و خودپنداره‌ی تحصیلی. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۶(۵۷)، ۶۱-۵۱. عینی، ساناز، نریمانی، محمد، و بشرپور، سجاد. (۱۳۹۸). پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی بر اساس سرزندگی تحصیلی و یادگیری خودراهبر دانش‌آموزان دختر. راهبردهای شناختی در یادگیری، ۱۲(۷)، ۴۵-۳۳. Doi: org/10.22084/j.psychogy.2018.13800.1603
- فخاریان، جمیله، یعقوبی، ابوالقاسم، ضرغام حاجبی، مجید، و محقق، حسین. (۱۳۹۹). پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده، درگیری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۶۳(۲)، ۲۴۰۱-۲۳۹۱. doi: 10.22038/mjms.2020.16166
- کامکار عمه، محمود، و حسین چاری، مسعود. (۱۴۰۲). رابطه فرزندپروری ذهن‌آگاهانه و سرزندگی تحصیلی: نقش واسطه‌ای راهبردهای شناختی تنظیم هیجان. روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۱۴(۵۱)، ۱۵۴-۱۳۹. doi: 10.30495/jpmm.2023.31433.3750
- محمدیان، مستوره، و کاظمیان مقدم، کبری. (۱۴۰۱). نقش الگوهای ارتباطی خانواده و خوش‌بینی تحصیلی در پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره اول متوسطه شهر اهواز. مددکاری اجتماعی، ۱۱(۱)، ۶۸-۶۲. doi: 20.1001.1.1735451.1401.11.1.6.3
- ملائتی، فاطمه، حجازی، مسعود، یوسفی افراشته، مجید، و مروتی، ذکرا. (۱۳۹۹). نقش میانجی ذهن‌آگاهی در رابطه بین اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۴(۴۸)، ۹۰-۷۵.
- مهری، داریوش، پرداختچی، محمدحسن، شمس مورکانی، غلامرضا، و محجوب عشرت‌آبادی، حسن. (۱۳۹۳). بررسی رابطه‌ی بین حمایت مدیریت با رشد حرفه‌ای خودراهبری دبیران. علوم تربیتی، ۲۱(۱)، ۹۳-۱۱۴.
- تمنائی فر، محمدرضا، و اربابی قهرودی، فاطمه. (۱۴۰۱). رابطه خودتنظیمی و خودکارآمدی با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان: نقش واسطه‌ای تاب‌آوری تحصیلی. مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱۹(۴۸)، ۶۱-۳۹. doi: 10.22111/jeps.2022.7168
- حبیبی کلیدر، رامین، و قبادی، لیلان. (۱۳۹۹). رابطه یادگیری خودراهبر و سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه‌ای انگیزش تحصیلی. نشریه پژوهش‌های تربیتی، ۷(۴۱)، ۱۳۹-۱۲۳. doi: 10.52547/erj.7.41.6
- حسین پناه، زهرا، و کاظمیان مقدم، کبری. (۱۴۰۰). رابطه علی‌هوش فرهنگی و سرزندگی تحصیلی با یادگیری خودراهبر از طریق میانجیگری اهمال‌کاری تحصیلی. دستاوردهای روان‌شناختی، ۲۸(۱)، ۱۹۶-۱۷۷. doi: 10.22055/psy.2021.33118.2527
- درتاج، فریبرز، کیان ارثی، فرحناز، نصیری پور، صدیقه، و مجابی، نسرین. (۱۳۹۸). ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس یادگیری خود جهت‌دهی در دانشجویان. مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، ۹(۲۵)، ۱۱۲-۹۱. doi: 10.22034/emes.2019.35103
- دهقانی زاده، محمدحسین، و حسین چاری، محمد. (۱۳۹۱). سرزندگی تحصیلی و ادراک از الگوی ارتباطی خانواده؛ نقش واسطه‌ای خودکارآمدی. مطالعات آموزش و یادگیری، ۴(۲)، ۴۷-۲۱. doi: 10.22099/jsli.2013.1575
- دهقانی، ماهرخ، و عزیزیان کهن، نسرین. (۱۳۹۹). نقش انگیزش مشارکت ورزشی و حمایت تحصیلی در پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری. ناتوانی‌های یادگیری، ۹(۳)، ۷۶-۵۲. doi: 10.22098/jld.2020.921
- رضی، امیرمحمد، و اسدی مجره، سامره. (۱۴۰۱). رابطه بین الگوهای ارتباطی و جو عاطفی خانواده با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان: نقش میانجی تاب‌آوری تحصیلی. پژوهش‌های نوین روان‌شناختی، ۱۷(۶۷)، ۱۳۶-۱۲۷. doi: 10.22034/JMPR.2022.15309
- سامانی، سیامک، و جعفری، محمدعلی. (۱۳۹۰). بررسی کفایت شاخص‌های روان‌سنجی مقیاس حمایت تحصیلی (نسخه‌ی فارسی). مطالعات آموزش و یادگیری، ۳(۱)، ۶۰-۴۷. doi: 10.22099/jsli.2011.215
- سواری، کریم، تراهی، رقیه، و قنوتی، سکینه. (۱۴۰۱). رابطه انعطاف‌پذیری خانواده و سرزندگی تحصیلی: نقش واسطه‌گری نظم‌جویی شناختی هیجان. روش‌ها و مدل‌های

References

Af Ursin, P., Järvinen, T., & Pihlaja, P. (2021). The Role of Academic Buoyancy and Social Support in Mediating Associations Between Academic Stress and School Engagement in Finnish Primary School Children. *Scandinavian journal of educational*

- <https://doi.org/10.22084/j.psychogy.2018.14791.1661> [In persian]
- Einy, S., Narimani, M., & Basharpour, S. (2019). Prediction of Academic Achievement based on Academic Buoyancy and Self-Directed Learning of Female Students. *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*, 7(12), 33-45. <https://doi.org/10.22084/j.psychogy.2018.13800.1603> [In persian]
- Esfandiyari Bayat, S., Abbasi, E., & Sadighi, H. (2018). Perceptions of classroom assessment environment and its role in agricultural students academic achievement: the mediating role of self-directed learning. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 23(4), 27-44. [https://doi.org/\[In persian\]](https://doi.org/[In persian])
- Esmaili, R., Mohammadi, A., & haghghat, S. (2023). Prediction of Dependence on Social Networks Based on Differentiation and Communication Patterns in Teenagers. *Journal of Research in Educational Systems*, 17(61), 46-56. <https://doi.org/10.22034/jiera.2023.394582.2960> [In persian]
- Fakharian, J., Yaghoobi, A., Zargham Hajebi, M., & Mohagheghi, H. (2020). Predicting Academic Buoyancy based on Family Emotional Climate, Academic Engagement, and Academic Self-Efficacy. *medical journal of mashhad university of medical sciences*, 63(2), 2391-2401. <https://doi.org/10.22038/mjms.2020.16166> [In persian]
- Fong, C. J., & Kim, Y. W. (2021). A clash of constructs? Re-examining grit in light of academic buoyancy and future time perspective. *Current Psychology*, 40(4), 1824-1837. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-0120-4>
- Granziera, H., Liem, G. A. D., Chong, W. H., Martin, A. J., Collie, R. J., Bishop, M., & Tynan, L. (2022). The role of teachers' instrumental and emotional support in students' academic buoyancy, engagement, and academic skills: A study of high school and elementary school students in different national contexts. *Learning and Instruction*, 80, 101619. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2022.101619>
- Habibi-Kaleybar, R., & Gobadi, L. (2020). The relationship between self-directed learning and academic vitality with the intermediate role of academic motivation [Research Paper]. *Journal title*, 7(41), 123-139. <https://doi.org/10.52547/erj.7.41.6> [In persian]
- Hoferichter, F., Hirvonen, R., & Kiuru, N. (2021). The development of school well-being in secondary school: High academic buoyancy and supportive class- and school climate as buffers. *Learning and Instruction*, 71, 101377. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2020.101377>
- Hossinpanah, Z., & Kazemianmoghadam, K. (2021). The causal relationship between cultural intelligence and academic vitality with self-directed learning through academic procrastination. *Psychological Achievements*, 28(1), 177-196. <https://doi.org/10.22055/psy.2021.33118.2527> [In persian]
- research, 65(4), 661-675. <https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1739135>
- Azarian, R., Mahdian, H., & Jajarmi, M. (2020). Comparison the Effectiveness of Academic Buoyancy and Emotion Regulation Training on Academic Meaning and Academic Adjustment. *Journal of Research in Educational Systems*, 14(Special Issue), 483-494. https://www.jiera.ir/article_109773_c230cf6593000b6cb12abb3b2a7a320f.pdf [In persian]
- Bahrami, M., Sabeghi, H., Zohourparvaz, M., & Karimi Moonaghi, H. (2022). Relationship between Educational Environment and Self-Directed Learning in Nursing Student in COVID-19 Pandemic [Orginal Research]. *Journal of Medical Education Development*, 15(45), 47-56. <https://doi.org/10.52547/edcj.15.45.47> [In persian]
- Bostwick, K. C. P., Martin, A. J., Collie, R. J., Burns, E. C., Hare, N., Cox, S., Flesken, A., & McCarthy, I. (2022). Academic buoyancy in high school: A cross-lagged multilevel modeling approach exploring reciprocal effects with perceived school support, motivation, and engagement. *Journal of Educational Psychology*, 114(8), 1931-1949. <https://doi.org/10.1037/edu0000753>
- Chen, M., & Mok, I. A. C. (2023). Perceived parental involvement influences students' academic buoyancy and adaptability: the mediating roles of goal orientations. *Frontiers in Psychology*, 14(1), 13-29. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1248602>
- Cheng, S.-F., Kuo, C.-L., Lin, K.-C., & Lee-Hsieh, J. (2010). Development and preliminary testing of a self-rating instrument to measure self-directed learning ability of nursing students. *International journal of nursing studies*, 47(9), 1152-1158.
- Datu, J. A. D., & Yang, W. (2021). Academic buoyancy, academic motivation, and academic achievement among filipino high school students. *Current Psychology*, 40(8), 3958-3965. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00358-y>
- Dehghani, M., & Azizian Kohan, N. (2020). The role of sport participation motivation and academic support in predicting academic vitality in students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 9(3), 52-76. <https://doi.org/10.22098/jld.2020.921> [In persian]
- Dehghanizade, M. h., & Hosein chari, M. (2013). Academic Vitality and Perception of Family Communication Pattern; The Mediating Role of Self-efficacy. *Journal of Education and Learning Studies*, 4(2), 21-47. <https://doi.org/10.22099/jsli.2013.1575> [In persian]
- Dortaj, F., Kianersi, F., Nasiripoor, S., & Mojabi, N. (2019). Analyzing the Psychometric Characteristics of Self-directed Learning Scale among Students. *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 9(25), 91-112. <https://doi.org/10.22034/emes.2019.35103> [In persian]
- Ebrahimi Bkht, H., Yarahmadi, Y., Asadzadeh, H., & Ahmadian, H. (2018). Codifying the Academic Buoyancy Model Based on the Satisfaction of Psychological Needs, Motivational Orientation and Self-Directed Learning. *Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning*, 6(11), 135-153.

- buoyancy, engagement, and achievement. *Learning and Instruction*, 83, 101691. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2022.101691>
- Razi, A., & Asadi Majareh, S. (2022). The Relationship between Communication Patterns and Family Emotional Atmosphere with Academic Vitality of High school Students Mediated by Academic Resilience. *Journal of Modern Psychological Researches*, 17(67), 127-136. <https://doi.org/10.22034/jmpr.2022.15309> [In persian]
- Samani, S., & Jafari, M. (2011). Examining the Adequacy of Psychometric Indicators of Academic Support Scale (Persian Version). *Journal of Education and Learning Studies*, 3(1), 47-60. <https://doi.org/10.22099/JSLI.2011.215> [In persian]
- Sands, T., & Plunkett, S. W. (2005). A new scale to measure adolescent reports of academic support by mothers, fathers, teachers, and friends in Latino immigrant families. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 27(2), 244-253. <https://doi.org/10.1177/0739986304273968>
- Scruggs, X., & Schrodt, P. (2021). The Frequency and Comfort of Political Conversations with Parents as Mediators of Family Communication Patterns and Relational Quality in Parent-Child Relationships. *Journal of Family Communication*, 21(1), 17-33. <https://doi.org/10.1080/15267431.2020.1860053>
- Sevari, K., Tarahi, R., & Qanavati, S. (2022). The relationship between family flexibility and academic vitality: the mediating by cognitive emotion regulation. *Psychological Methods and Models*, 13(49), 17-30. <https://doi.org/10.30495/jpmm.2022.30183.3613> [In persian]
- Sheykholeslami, A. (2022). The Prediction of Students Academic Buoyancy based on Academic Support and Academic Self-Concept. *Journal of Research in Educational Systems*, 16(57), 51-61. <https://doi.org/20.1001.1.23831324.1401.16.57.4.3> [In persian]
- Suardana, I. K., Surasta, I. W., & Erawati, N. L. P. S. (2020). The effect of communication family patterns on prevention effort HIV/AIDS transmission. *Enfermeria Clinica*, 30(1), 113-117. <https://doi.org/10.1016/j.enfcli.2020.02.003>
- Tamannaefar, M. R., & Arbabi ghohroudi, F. (2023). Relationship between Self-regulation and Self-efficacy with Students' Academic Buoyancy: Mediating of Academic Resilience. *Journal of Educational Psychology Studies*, 19(48), 61-39. <https://doi.org/10.22111/jeps.2022.7168> [In persian]
- Updegraff, K. A., & Perez-Brena, N. J. (2023). Studying families as systems in adolescence and early adulthood. In *APA handbook of adolescent and young adult development*. (pp. 177-192). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000298-011>
- Kamkar Amaleh, M., & Hosseinchari, M. (2023). The Relationship Between Mindful Parenting and Academic Buoyancy : The Mediating Role of Cognitive Emotion Regulation Strategies. *Psychological Methods and Models*, 14(51), 139-154. <https://doi.org/10.30495/jpmm.2023.31433.3750> [In persian]
- Karataş, K., & Arpacı, İ. (2021). *The role of self-directed learning, metacognition, and 21st century skills predicting the readiness for online learning*. earsiv.kmu.edu.tr. <https://doi.org/10.30935/cedtech/10786>
- Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.
- Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2006). Toward a Theory of Family Communication. *Communication Theory*, 12(1), 70-91. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2002.tb00260.x>
- Martin, A. J., & Marsh, H. W. (2020). Investigating the reciprocal relations between academic buoyancy and academic adversity: Evidence for the protective role of academic buoyancy in reducing academic adversity over time. *International Journal of Behavioral Development*, 44(4), 301-312. <https://doi.org/10.1177/0165025419885027>
- Mehri, D., Pardakhtchi, M. H., Shams Murkani, G., & Mahjub Eshratbadi, H. (2014). The relationship between management supports with self-directed teachers professional development. *Journal of Educational Scinces*, 21(1), 93-114. [https://doi.org/\[In persian\]](https://doi.org/[In persian])
- Mohamadian, M., & Kazemian Moghadam, K. (2022). The Role of Family Communication Patterns and Academic Optimism in Predicting Vitality in the Education of Ahwaz Female High School Students [Research]. *Quarterly Journal of Social Work*, 11(1), 62-68. <https://doi.org/20.1001.1.1735451.1401.11.1.6.3> [In persian]
- Mollaeei, F., Hejazi, M., Yosefi Afrashteh, M., & Morovvati, Z. (2020). The mediating role of mindfulness in the relationship of academic engagement and academic vitality of female second-grade secondary high school students of Zanjan. *Journal of Research in Educational Systems*, 14(48), 75-90. https://www.jiera.ir/article_105074_859142075316c4070bfc306b228d93a5.pdf [In persian]
- Pendar, Z., Azad, E., & Sohrabi, F. (2023). Designing a model of personal responsibility based on the family communication pattern in adolescents with the mediating role of identity styles [Research]. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ)*, 12(2), 63-72. <https://doi.org/20.1001.1.2383353.1402.12.2.6.2> [In persian]
- Putwain, D. W., Jansen in de Wal, J., & van Alphen, T. (2023). Academic Buoyancy: Overcoming Test Anxiety and Setbacks. *Journal of Intelligence*, 11(3), 42. <https://www.mdpi.com/2079-3200/11/3/42>
- Putwain, D. W., & Wood, P. (2023). Riding the bumps in mathematics learning: Relations between academic